

عاشوراپژوهی در مسیحیت

گامی نو در دیپلماسی فرهنگی و گفت‌وگوی ادیان

▪ هفته‌نامه افق حوزه ▪ دوشنبه ▪ ۲۶ مرداد ۱۴۰۵ ▪ ۴ ربیع‌الأول ۱۴۴۸

از همان ابتدا، رسالت و مأموریت این مؤسسه را در سه محور تعریف کردیم: محورهایی که در آن زمان بسیار نوآورانه بود و به‌گمان من، هنوز هم در بسیاری از عرصه‌ها کم‌رقیب و حتی بی‌رقیب است.

۱. مطالعه و ارتباط با فرقه‌های شیعه‌تبار

نخستین محور، مطالعه و برقراری ارتباط با فرقه‌های شیعه‌تبار، از جمله اسماعیلیه، علویان، جامعه یارسان (اهل حق) و شیخیه و شاخه‌های مختلف این جریان‌ها در ایران و کشورهای همجوار بود. در آن زمان، کمتر کسی به‌صورت جدی به سراغ این جریان‌ها می‌رفت و اگر هم مجموعه‌ای در این زمینه فعالیت می‌کرد، متأسفانه عمدتاً رویکرد آن، معطوف به اثبات کفر یا ردّ آنان بود؛ اما ما رویکرد متفاوتی را برگزیدیم. همان‌گونه که نهادهای دیگر برای تعامل و هم‌افزایی با پیروان مذاهب اهل‌سنت یا شاخه‌های ارتدوکس، پروتستان و دیگر انشعابات ادیان و مذاهب تلاش می‌کردند، ما نیز بر اساس قاعده «الأقرب فالأقرب»، احساس کردیم در برابر عواطف و احساسات پیروان این جوامع شیعه‌تبار نسبت به اهل‌بیت (علیهم‌السلام)، هرچند با مراتب و تفاوت‌های گوناگون، مسئولیت و وظیفه‌ای بر عهده داریم.

در این مسیر، بحمدالله توفیقات ارزشمندی نیز حاصل شد. بخش مهمی از فعالیت‌های ما معطوف به خدمت، هم‌افزایی، تعامل و جذب حداکثری خانواده‌های شهدا، رزمندگان، جانبازان و ایثارگران همراه با نظام در میان این جوامع در داخل کشور بود. همچنین تلاش کردیم، دامنه این تعاملات را گسترش دهیم تا دست‌کم از بخشی از سوءاستفاده‌های جریان‌های ضدانقلاب و جریان‌های ضدشیعی در میان پیروان و رهبران این جوامع جلوگیری شود.

البته این تعاملات همواره ذیل رهنمودهای رهبر حکیم و شهید انقلاب (علیه‌السلام) و با نگاه به ضرورت توجه روزافزون به «مستضعفان فکری هم‌تبار» انجام می‌شد و از این منظر، قابل ارزیابی و تحلیل است. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی نیز تا امروز عمدتاً با مذاهب رسمی اهل‌سنت تعامل دارد و تا آنجا که اطلاع دارم، حتی علمای زیدیه همسو با انقلاب اسلامی، با وجود همه ظرفیت‌ها و همراهی‌های‌شان با جمهوری اسلامی ایران، به‌ویژه در مقابله با آمریکا و رژیم صهیونیستی، هنوز عضویت رسمی در آن مجمع ندارند.

امروز با افتخار می‌توانم بگویم که مؤسسه مطالعات اهل‌بیت (علیهم‌السلام) از معدود مراکزی بوده است که طی بیش از سی سال، به‌عنوان حلقه وصل، ارتباط و تعامل مستمر با نخبگان، جوانان و شخصیت‌های همدل این فرق را در حوزه‌های مشترک دنبال کرده و همچنان ادامه می‌دهد. در تمام این سال‌ها نیز هر زمان دستگاه‌های مختلف، مراکز علمی، دانشگاه‌ها، طلاب، دانشجویان و نهادهای پژوهشی در این زمینه نیازمند مشورت یا همکاری بوده‌اند تا حد توان از هیچ‌گونه همکاری دریغ نکرده‌ایم.

ادامه در صفحه بعد

عاشوراپژوهی در مسیحیت

گامی نو در دیپلماسی فرهنگی و گفت‌وگوی ادیان

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین هادی درویشی

شناخت و معرفی معارف حیات‌بخش عاشورا و قیام اباعبدالله الحسین (علیه‌السلام) به غیرمسلمانان، یکی از ضرورت‌های کلان تبلیغ بین‌المللی در عصر حاضر است؛ ضرورتی که با گسترش پدیده تمدن‌ساز پیاده‌روی اربعین و جلب توجه الهی‌دانان و اندیشمندان شرق و غرب، ابعاد تازه‌ای یافته و بستری بی‌بدیل برای کشف و تبیین مفاهیم متعالی و مشترکی همچون «ایثار»، «عدالت‌خواهی»، «کرامت انسانی» و «تقابل خیر و شر» فراهم ساخته است. این رویکرد معرفتی مشترک، شالوده و مؤلفه‌های اصلی شکل‌گیری «تمدن نوین بین‌دینی» و اخلاق‌محور را در جهان معاصر پایه‌ریزی می‌کند. هفته‌نامه «افق حوزه» در گفت‌وگویی تفصیلی، صمیمانه و سرشار از نکات علمی و خاطرات شنیدنی با حجت‌الاسلام والمسلمین هادی درویشی، معاون فرهنگی، آموزش و پژوهش بنیاد بین‌المللی عاشورا، مدیر مؤسسه مطالعاتی اهل‌بیت (علیهم‌السلام) و از فعالان باسابقه عرصه ادیان و مذاهب، به واکاوی ابعاد گوناگون موضوع «عاشوراپژوهی در مسیحیت و زمینه‌های تعامل علمی و هم‌افزایی در قلمروی مفاهیم مشترک معنوی و اخلاقی در بستر گفت‌مان عاشورایی» پرداخته است.

در این گفت‌وگوی اندیشه‌محور، ضرورت ترجمه آثار مستشرقان و اندیشمندان غیرمسلمان درباره واقعه کربلا، ظرفیت‌های فرادینی نهضت حسینی، خاطرات شنیدنی ایشان از مراودات بین‌المللی. از جمله سفر به واتیکان، گفت‌وگو با مقامات مذهبی آن و دیدار با نویسندگان برجسته مسیحی و هندو. و در نهایت، ترسیم چشم‌اندازی روشن برای دیپلماسی فرهنگی و مذهبی بر پایه مکتب سیدالشهدا (علیه‌السلام)، مورد بررسی و واکاوی قرار گرفته است. مشروح این گفت‌وگوی خواندنی را در ادامه می‌خوانید.

بخش اول: از جبهه‌های کردستان

تأسیس مؤسسه مطالعات اهل‌بیت (علیهم‌السلام)

• جناب استاد درویشی، بسیار سپاسگزاریم که فرصت خود را در اختیار هفته‌نامه افق حوزه قرار دادید. به‌عنوان طلیعه سخن، بفرمایید فعالیت‌های علمی و تبلیغی شما در عرصه بین‌الملل و ادیان و مذاهب از کجا آغاز شد و چه شد که به این مسیر متفاوت گام نهادید؟

• بنده هم از حضور شما عزیزان رسانه «حوزه» صمیمانه تقدیر و تشکر می‌کنم. آغاز ورود من به دنیای ادیان و مذاهب، به دوران دفاع مقدس بازمی‌گردد. در سال ۱۳۶۶ برای خدمت رزمی. تبلیغی در کنار رزمندگان به منطقه کردستان اعزام شدم و پس از مدتی، مدیریت حوزه‌های علمیه اهل‌سنت در استان‌های کردستان، کرمانشاه و آذربایجان غربی را که زیر نظر نماینده حضرت امام (علیه‌السلام) در منطقه کردستان و با عنوان «مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور» فعالیت می‌کرد، بر عهده گرفتم.

این مأموریت که خود مجالی مفصل برای گفت‌وگو می‌طلبید، سرآغاز آشنایی من با دنیایی متفاوت بود؛ ارتباط با علما و حوزه‌های علمیه اهل‌سنت شافعی در کردستان و به‌تبع آن، اهل‌سنت دیگر نقاط کشور.

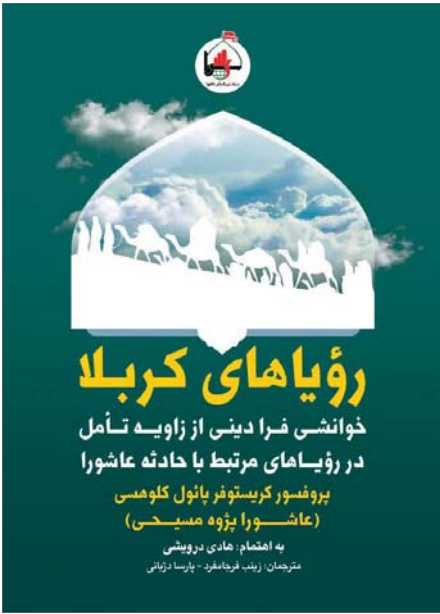
این فضا به‌تدریج پای مرا به کنفرانس‌های بین‌المللی در ایران، از جمله کنفرانس وحدت اسلامی، باز کرد؛ کنفرانسی که در آن شخصیت‌های برجسته جهان اسلام، از قبیل «یوسف قرضاوی» و دیگر اندیشمندان مسلمان حضور پیدا می‌کردند. همچنین سفرهای متعددی به کشورهای مختلف، از جمله هند، سوریه،

عربستان، کشورهای متعدد اروپایی، حوزه بالکان، آسیای میانه (تاجیکستان و گرجستان) و نیز کشورهای قاره آفریقا داشتم. این سفرها با هدف شرکت در اجلاس‌ها و همایش‌های علمی و بازدید از مراکز حوزوی، دینی و آکادمیک انجام می‌شد و موجب آشنایی عمیق‌تر من با دنیای ادیان و مذاهب و نیز شخصیت‌های علمی و دینی مرتبط با این حوزه شد.

در آن دوران که طلبه جوانی بودم، این تجربه‌های میدانی، مسیر تحصیلی مرا نیز تغییر داد. در مدت توفیق حضور در منطقه کردستان، شامل استان‌های کردستان، کرمانشاه و آذربایجان غربی، هرگاه موضوعات فقهی، مانند «مکاسب» را با دوستان طلبه هم‌رزم شیعه و برخی از فضلالی اهل‌سنت مباحثه می‌کردیم، تلاش می‌کردم به‌اقتضای فضا، در کنار فقه شیعه، از منابع علمی و مبنایی فقهی سایر مذاهب اهل‌سنت نیز آگاه شوم و بدانم فقهای شافعی، حنفی و مالکی در این‌باره چه نظری دارند.

در موضوعات علم کلام نیز همین رویه را دنبال می‌کردم تا دیدگاه‌های ماتریدیه، اشاعره، معتزله و جریان‌های نوپدید کلامی را بشناسم. بدین‌ترتیب، درس خواندن ما صبیغه تطبیقی به خود گرفت و در ادامه، به‌طور طبیعی وارد عرصه کلام، اخلاق و فقه ادیان شدیم تا قلمروهای مشترک را بیابیم و در میدان تحقیق و اجرا، به‌صورت کاربردی از آن بهره بگیریم؛ مسیری که با جریان عمومی و سنتی حوزه تفاوت‌هایی داشت.

همین جاذبه، سبب شد حضورم در این منطقه، با وجود ناامنی‌ها و مخاطرات فراوان، به حدود بیست سال برسد. به یک معنا، خود را عمیقاً مدیون فضای حقیقتاً علمی و طلبگی، مراحم و محبت‌های

ادامه از صفحه قبل

۲. ارتباط با فرقه‌های محب اهل بیت (علیهم السلام) منتسب به اهل سنت

با اینکه اکثریت پیروان اهل سنت در دنیای اسلام خود را دوستدار اهل بیت پیامبر اکرم (علیهم السلام) می‌دانند، در میان شافعیان، حنفیان، مالکیان و حنبلیان، طریقت‌های صوفیانه متنوع و متکثری وجود دارد که سلسله طریقت خود را به حضرت امیرالمؤمنین علی(علیه السلام) می‌رسانند؛ از جمله قادریه، چشتیه، شاذلیه،رقاعیه، نقشبندیه و مولویه.

برخی از این طریقت‌ها، مانند چشتیه و بعضی از شاخه‌های قادریه، در برخی مناطق آن‌چنان به مکتب تشیع نزدیک‌اند که گاه خود را «سنی اثنا عشری» معرفی می‌کنند. بسیاری از آنان نیز خود را از سادات حسنی و حسینی می‌دانند و با شهرت‌هایی مانند حسنی، حسینی، سجادی و مانند آن شناخته می‌شوند. آنان معتقدند که نیاکان‌شان در دوران بنی‌امیه و بنی‌عباس، به‌دلیل فشارها، تهدیدها و تعقیب‌ها، در شرایط تقیه به سر می‌بردند و در عمل، فقه یکی از مذاهب اهل سنت را پذیرفتند. به‌تدریج نیز با برخی تفاوت‌های فقهی، مانند تکلف در نماز و نیز با احترام به پیشینه تاریخی خلفا کنار آمدند؛ اما همچنان بیشترین تأکید خود را بر مرجعیت علمی، معنوی و ولایی اهل بیت (علیهم السلام) در جهان اهل سنت حفظ کرده‌اند.

تجربه‌های فراوانی در زمینه تعامل با این طریقت‌ها داشته‌ایم که بیان آن‌ها در این مجال نمی‌گنجد. برخی از پژوهشگران، تصوف در جهان اهل سنت را یکی از مهم‌ترین دروازه‌های ورود غیرمسلمانان به اسلام دانسته‌اند و برای آن نمونه‌هایی همچون هانری کربن در حوزه مطالعات ادیان و افرادی مانند: شهید حسن شحاته و شیخ محمد تیجانی در حوزه مطالعات مذاهب را مطرح می‌کنند.

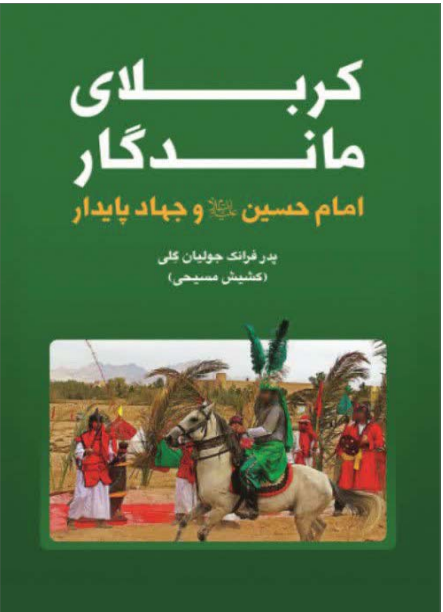
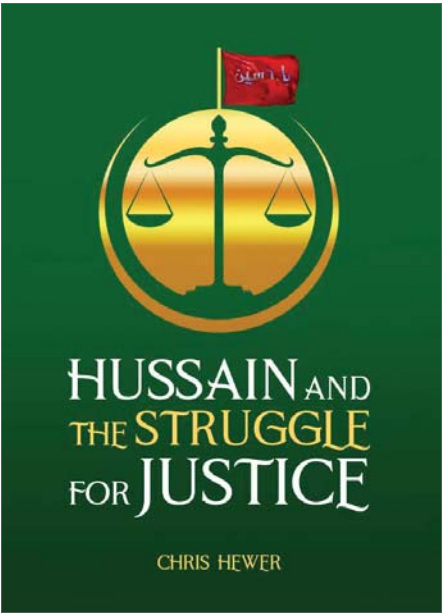
نکته جالب توجه آن است که کشورهای غربی نیز از این تکثرگرایی صوفیانه حمایت می‌کنند. برای مثال، اگر طریقت‌هایی مانند قادریه، نقشبندیه، چشتیه، رقاعیه و حتی برخی طریقت‌های صوفی منتسب به تشیع بخواهند در آمریکا یا اروپا شعبه یا مراکز فرهنگی تأسیس کنند ـ که نمونه‌های آن نیز وجود دارد ـ معمولاً با حمایت یا دست‌کم با سهولت بیشتری مواجه می‌شوند؛ زیرا این جریان‌ها را مصادق‌ی از پلورالیسم مذهبی ارزیابی می‌کنند. در مقابل، برای جریان‌های رسمی مذاهب اهل سنت و شیعه، چنین زمینه‌ای به این آسانی فراهم نمی‌شود.

۳. معرفی ابعاد قیام و معارف عاشورا به غیرمسلمانان

این بند از سال ۱۳۷۰ در اساننامه مؤسسه اهل‌بیت (علیهم السلام) به‌صورت یک آرزو وجود داشت؛ اما به‌دلیل محدودیت‌های مالی و دسترسی دیگر، کمتر موفق به اجرای آن می‌شدیم.

بخش دوم: هم‌افزایی با بنیاد بین‌المللی عاشورا

- ه چه شد که فعالیت‌های مؤسسه مطالعات

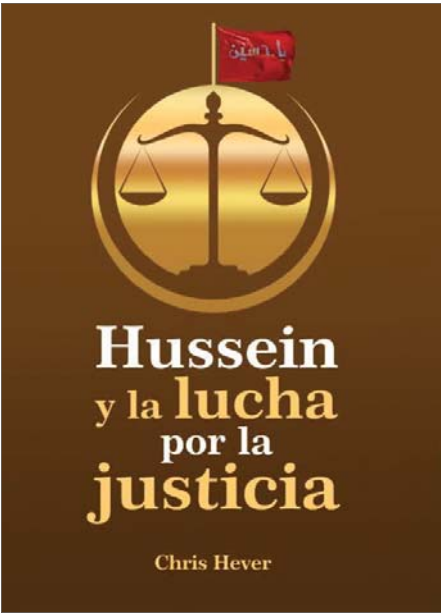
اهل‌بیت (علیهم السلام) به بنیاد بین‌المللی عاشورا پیوند خورد و هم‌افزاشد؟

• وقتی مطلع شدم که بر اساس مصوبه امور بین‌الملل دفتر مقام معظم رهبری، مؤسسه‌ای با عنوان «بنیاد بین‌المللی عاشورا» ذیل مجمع جهانی اهل‌بیت (علیهم السلام) تشکیل شده است و ارکان آن را شخصیت‌های برجسته‌ای همچون دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت (علیهم السلام)، رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و دیگر مسئولان و سازمان‌های فعال در عرصه بین‌الملل تشکیل می‌دهند، انگیزه مضاعفی برای همکاری دراین عرصه پیدا کردم. مدیریت این بنیاد بر عهده شخصیت برجسته‌ای چون آیت‌الله اختری است؛ شخصیتی که سابقه معاونت بین‌الملل دفتر مقام معظم رهبری، سفارت جمهوری اسلامی ایران در سوریه، دبیرکلی مجمع جهانی اهل‌بیت (علیهم السلام) و ریاست کنونی شورای‌عالی این مجمع را در کارنامه خود دارد. با توجه به ارادت دیرینه‌ای که به ایشان داشتم و نیز سابقه همکاری‌های علمی و پژوهشی در زمینه فرق شیعه‌تبار، بر آن شدم که در جایگاه معاون آموزش و پژوهش بنیاد، در تحقق این رسالت انجام وظیفه کنم. در عمل، برای هم‌افزایی هرچه بیشتر و تحقق بهتر اهداف معرفی حضرت امام حسین (علیهم السلام) و معارف عاشورا به غیرمسلمانان، از پیگیری بخشی از برنامه‌ها و اهداف مستقل مؤسسه‌ای که مدیریت آن را بر عهده داشتم، چشم‌پوشی کردم و بخش عمده توان، وقت، امکانات، ساختمان مؤسسه و ظرفیت همکاران هم‌فکر خود را در مسیر همکاری و خدمت به بنیاد بین‌المللی عاشورا به‌کار گرفتم. اکنون بیش از پنج‌سال است که در سمت معاون آموزش و پژوهش این بنیاد مبارک، توفیق خدمت دارم. مأموریت اصلی ما در بنیاد، معرفی حضرت امام حسین (علیه السلام) و معارف عاشورا به غیرمسلمانان در خارج از کشور، پشتیبانی علمی و محتوایی و سازماندهی و تقویت مراکز و مجموعه‌های حسینی در سراسر جهان است.

بخش سوم: ضرورت ترجمه آثار مستشرقان و اندیشمندان غیرمسلمان همسو

• جناب استاد، با توجه به گستردگی منابع غنی اسلامی و شیعی درباره امام حسین (علیه السلام)، چه نیازی به ترجمه آثار مستشرقان و نویسندگان غیرمسلمان احساس کردید؟ آیا هدف، نقد این آثار است یا معرفی نگاه‌های غربی به مخاطب ایرانی؟معیارگزینش شما چیست؟

• سؤال بسیار ارزشمند و دقیقی است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی که شعار محوری آن تأسی به سیره حضرت امام حسین (علیه السلام) و مفهوم «هیئات منا الذله» بود و حضرت امام خمینی (ره) نیز همواره مبارزان را به مکتب عاشورا ارجاع می‌دادند، توجه بسیاری از غیرمسلمانان به این مکتب جلب شد. با آغاز جنگ تحمیلی و استقبال رزمندگان اسلام از شهادت با شعار «یا حسین (علیه السلام)»؛ جهانیان

شگفت‌زده شدند که چه نیروی عظیم و چه منبع الهام‌بخشی به فرماندهان و رزمندگان ایرانی چنین جرأت، ایثار و استقبال آگاهانه از شهادت را می‌بخشد. در سال‌های بعد نیز نقش‌آفرینی جدی رهبران جمهوری اسلامی ایران در حمایت از فلسطین و غزه، به‌ویژه در اوج مظلومیت و تنهایی مردم این سرزمین و نیز پشتیبانی از جنبش‌های استکبارستیز، این توجه را دوچندان کرد.

در سال‌های اخیر نیز با گسترش راهپیمایی عظیم اربعین حسینی، به‌عنوان بزرگ‌ترین اجتماع عبادی جهان و حضور گسترده غیرمسلمانان ـ از مسیحیان، هندوها، بوداییان و پیروان آیین جین گرفته تا خبرنگاران، پژوهشگران، گردشگران و حتی افراد فاقد وابستگی دینی ـ پرسش‌های فراوانی در ذهن افکار عمومی جهان شکل گرفت؛ پرسش‌هایی از این دست که: «صاحب اربعین جهانی اهل‌بیت (علیهم السلام) کیست؟ منشأ این جاذبه و مغناطیس شگفت‌انگیز چیست و از کجا سرچشمه می‌گیرد؟»

ما امروز در عصر «جنگ روایت‌ها» زندگی می‌کنیم و در این میدان، پیروز کسی است که روایت دقیق‌تر، صادقانه‌تر و اثرگذارتری ارائه کند. وظیفه ما این است که از یک‌سو، بهترین روایت از امام حسین (علیه السلام) و معارف عاشورا را با زبانی قابل فهم و ادبیاتی متناسب با مخاطبان غیرمسلمان عرضه کنیم و از سوی دیگر، دریابیم که آنان این واقعه را چگونه فهمیده و روایت کرده‌اند تا بتوانیم برداشت‌های نادرست را اصلاح و روایت‌های منصفانه را تقویت کنیم.

در معاونت آموزش و پژوهش بنیاد، روایت‌های مثبت و منفی درباره حضرت امام حسین (علیه السلام) و اربعین را در جهان غرب و کشورهای عربی رصد، شناسایی و ارزیابی کرده‌ایم. آثاری را که بیشترین هم‌سویی و هم‌ذات‌پنداری مثبت با معارف عاشورا داشته‌اند، انتخاب، ترجمه و منتشر کرده‌ایم و در موارد لازم نیز با نگارش مقدمه، پیشگفتار، پاووقی و نقدهای علمی، زمینه فهم دقیق‌تر آن‌ها را فراهم ساخته‌ایم. هدف ما از این فعالیت‌ها، از یک‌سو معرفی این نگاه‌های منصفانه به جامعه دینی و پژوهشی کشور است و از سوی دیگر، فراهم کردن بستری برای پژوهش‌های مشترک و گفت‌وگوهای علمی در قلمروهای مشترک ادیان و مذاهب، با هدف تقویت هم‌افزایی بین‌دینی و ایجاد جبهه‌ای مشترک در برابر روایت‌سازی‌ها و اقدامات متنوع، گسترده و گاه سازمان‌یافته دشمنان در عرصه فرهنگ و دین است.

بخش چهارم: معرفی آثار برجسته اندیشمندان مسیحی و غربی

• اگر ممکن است به برخی از این آثار ترجمه‌شده نویسندگان برجسته آن‌ها اشاره بفرمایید.

• در سال‌های اخیر، آثار ارزشمند و قابل‌توجهی را در زمینه شناخت حضرت امام حسین (علیه السلام)، عاشورا و اربعین در میان اندیشمندان و نویسندگان غیرمسلمان شناسایی، ارزیابی و با حمایت

جامعةالمصطفی العالمیه ترجمه کرده‌ایم. بخشی از این آثار، به‌دلیل محدودیت‌های مالی و با توجه به افزایش هزینه‌های کاغذ، چاپ و ارسال به کشورهای مختلف، در شمارگان محدود منتشر شده‌اند. البته رویکرد اصلی ما، با توجه به این محدودیت‌ها و نیز گستره مخاطبان جهانی، معطوف به انتشار دیجیتال و دسترس‌پذیر کردن این آثار در فضای مجازی است تا امکان بهره‌مندی مخاطبان بیشتری در سراسر جهان فراهم شود.

همچنین تعدادی دیگر از این آثار نیز هم‌اکنون در مراحل ترجمه، ویرایش و چاپ قرار دارند که در ادامه، به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره خواهیم کرد.

۱. آثار پروفیسور کریستوفر پاول کلوهسی (Christopher Paul Clohessy)

ایشان دانشمندی مسیحی با تبار آفریقایی و از اعضای مؤثر و فعال «بنیاد اسلامی –عربی واتیکان» (PISAI) در رم است. وی چهار کتاب پژوهشی درباره امام حسین (علیه السلام)، واقعه کربلا و حضرت زهرا (علیه السلام) تألیف کرده است که از آثار قابل توجه و ارزشمند در این حوزه به‌شمار می‌آیند و ظرفیت بالایی برای معرفی و بهره‌برداری پژوهشی دارند.

– کتاب «رؤیاهای کربلا» (DREAMS OF KARBALA by Angels Hastening /): این کتاب را با عنوان «خوانشی فرادینی در رؤیاهای مرتبط با کربلا» ترجمه و منتشر کرده‌ایم. نویسنده از زاویه‌ای جذاب و متفاوت، به بررسی رؤیاهای گزارش‌شده درباره واقعه کربلا و امام حسین (علیه السلام) می‌پردازد؛ رؤیاهایی که در منابع نخستین تاریخی و روایی شیعه و اهل سنت نقل شده و از سوی دوست و دشمن، شخصیت‌های صدر اسلام و حتی همسران پیامبر اکرم (علیه السلام) روایت شده‌اند.

وی با رویکردی آکادمیک، این گزارش‌ها را بررسی، تحلیل و دسته‌بندی کرده و از آن‌ها به‌عنوان بستری برای ارائه نگاهی فرادینی به تاریخ عاشورا و تبیین مفاهیم اخلاقی، معنوی و عرفانی نهفته در قیام امام حسین (علیه السلام) بهره گرفته است. همچنین نویسنده با توجه به آموزه‌ها و مفاهیم معرفتی مسیحیت، به مقایسه و برجسته‌سازی برخی نقاط اشتراک معنوی میان این دو سنت دینی پرداخته است.

مطالعه این کتاب را به فضلالی حوزه و پژوهشگران عرصه ادیان و مذاهب توصیه می‌کنم. علاقه‌مندان می‌توانند این اثر را از انتشارات جامعةالمصطفی العالمیه تهیه کنند. همچنین، ان‌شاءالله به‌زودی نسخه دیجیتال آن در فضای پژوهشی و دسترسی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نیز قرار خواهد گرفت.

– کتاب «نیمی از قلبم» (Half of My Heart): این کتاب درباره زندگی حضرت زینب (علیه السلام) است که آن را با عنوان «خوانشی فرادینی از زندگی حضرت زینب (علیه السلام)» ترجمه و منتشر کرده‌ایم. کلوهسی در این اثر، با مراجعه تخصصی به منابع تاریخی و روایی شیعه و اهل سنت، به تحلیل شخصیت حضرت زینب (علیه السلام) پرداخته و ایشان را از منظر پاکی، ایثار و «تحمل رنج» با حضرت مریم (علیه السلام) مقایسه کرده است. در الهیات مسیحی، تحمل رنج در مسیر حق، خداخواهی و عدالت، از نشانه‌های اوج کمال انسانی به‌شمار می‌آید. کلوهسی تلاش کرده است، این مفهوم را در شخصیت حضرت زینب و نیز حضرت زهرا (علیه السلام) ـ که کتاب مستقلی درباره زندگی ایشان با عنوان «زندگانی دختر پیغمبر (علیه السلام)» (Fatima, Daughter of Muhammad) تألیف کرده است ـ با لطافت و نگاهی معنوی تبیین کند.

وی در تحلیل خود تأکید دارد که حضرت زینب (علیه السلام) با حفظ ویژگی‌های زنانه و در شرایطی که از نظر ظاهری در موقعیت ضعف قرار داشت، توانست نقشی تاریخی و بی‌بدیل ایفا کند؛ از رساندن پیام عاشورا و حفظ جان امام سجاد (علیه السلام) گرفته تا پاسداری از میراث امامت و خنثی کردن اهداف دشمن. کلوهسی این نقش‌آفرینی را نه صرفاً با تکیه بر امداد‌های غیبی، بلکه با تأکید بر عظمت شخصیت، ایمان، اراده و ظرفیت انسانی حضرت زینب (علیه السلام) تحلیل می‌کند تا الهام‌بخشی این الگو برای زنان در جهان معاصر بیشتر نمایان شود. از نگاه او، حضرت زینب (علیه السلام) می‌تواند به‌عنوان نماد قدرت و کرامت زنان در سطح جهانی معرفی شود. وی این الگو را در برابر برخی قرآنت‌های رایج از فمینیسم غربی مطرح می‌کند و تلاش دارد، الگویی متفاوت از هویت، نقش و توانمندی زن ارائه دهد. کلوهسی همچنین کتاب دیگری درباره حضرت زهرا (علیه السلام) با عنوان «زندگانی دختر پیغمبر» (Fatima, Daughter of Muhammad) نگاشته است که اثری مهم و قابل توجه در این حوزه به‌شمار می‌آید. این کتاب توسط بنیاد ترجمه شده و در فرآیند انتشار قرار دارد؛ هرچند در حال حاضر، با توجه به اولویت معرفی آثار مرتبط با عاشورا، تمرکز اصلی ما بر انتشار آثار عاشورایی است.

– کتاب «عباس علمدار»: این اثر درباره تحلیل نقش حضرت ابوالفضل العباس (علیه السلام) در حمایت

ویژه‌نامه عاشورا پژوهی در مسیحیت

از قیام امام حسین (علیه السلام) و ارائه الگویی از اخلاق قهرمانی، وفاداری و شجاعت است. این پژوهش ارزشمند توسط بنیاد ترجمه شده و در فرآیند انتشار قرار دارد. ان‌شاءالله با حمایت شورای ادیان و مذاهب ستاد کمیته فرهنگی اربعین حسینی، پیش از اربعین امسال به زیور طبع آراسته شده و در اختیار علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت.

نویسنده این اثر که از عاشوراپژوهان مسیحی به‌شمار می‌آید، با تلاش فراوان و مراجعه دقیق به منابع تاریخی شیعه و اهل سنت، به بررسی زندگی حضرت ابوالفضل العباس (علیه السلام) پرداخته و نقش ایشان در حمایت از قیام امام حسین (علیه السلام) را تبیین کرده است. وی با تأکید بر ویژگی‌هایی همچون شجاعت، ایمان، ایثار و وفاداری، حضرت عباس (علیه السلام) را به‌عنوان الگویی برجسته از وفاداری به برادر معرفی می‌کند؛ شخصیتی که با وجود دریافت امان‌نامه از سوی دشمن، حاضر نشد از امام و آرمان حق جدا شود. در این اثر، حضرت ابوالفضل العباس (علیه السلام) نماد «اخلاق قهرمانی»، «ایثار فراتر از محاسبات معمول»، «وفاداری مطلق» و «انتخاب آگاهانه مسیر حق» معرفی شده است؛ شخصیتی که با علم به سرنوشت خویش و با وجود آگاهی از شهادت، با ایمان و بصیرت در کنار امام حسین (علیه السلام) ایستاد و به الگویی ماندگار از فداکاری و وفاداری در تاریخ تبدیل شد.

۲. آثار پروفیسور کریس هیوئر (Chris Hower)

پروفیسور کریس هیوئر از پژوهشگران برجسته بریتانیایی در حوزه الهیات مسیحی، مطالعات اسلامی و گفت‌وگوی بین‌ادیانی است. وی دارای دکترای مطالعات اسلامی است و سالیان متمادی در زمینه توسعه روابط و گفت‌وگوی میان مسلمانان و مسیحیان، به‌ویژه در انگلستان، فعالیت‌های علمی، آموزشی و پژوهشی گسترده‌ای داشته و همچنان در این عرصه فعال است. وجه تمایز آثار او این است که صرفاً به مطالعات کتابخانه‌ای بسنده نکرده و با حضور میدانی در راهپیمایی عظیم اربعین حسینی، این حماسه معنوی و اجتماعی را از نزدیک مشاهده و تجربه کرده است.

– کتاب «حسین و مبارزه در راه عدالت» (Hussain and the Struggle for Justice): این اثر با عنوان اصلی «Hussain and the Struggle for Justice» توسط بنیاد بین‌المللی عاشورا ترجمه و با حمایت جامعةالمصطفی العالمیه در شمارگان محدود منتشر شده است.

نویسنده در این کتاب، حماسه بی‌بدیل کربلا را با تکیه بر مفاهیم الهیات مسیحی، نثری روان و منصفانه و با بهره‌گیری از منابع معتبر اسلامی، به‌ویژه «مقتل لهوف»، برای مخاطبان غیرمسلمان روایت کرده است. وی در مقدمه کتاب تصریح می‌کند که این اثر با نظارت علمی یکی از روحانیان فاضل و آشنا با فرهنگ، ادبیات و شیوه گفت‌وگو با مخاطبان غربی و غیرمسلمان تدوین شده است.

این کتاب به‌گونه‌ای نگاشته شده که می‌توان آن را به‌عنوان اثری معرفی، قابل اعتماد و مناسب برای آشنایی اولیه مخاطبان مسیحی با شخصیت حضرت امام حسین (علیه السلام)، نهضت عاشورا و معارف اسلامی معرفی و حتی به آنان هدیه کرد. از همین رو، بنیاد بین‌المللی عاشورا با حمایت جامعةالمصطفی العالمیه، ترجمه و انتشار آن را در دستور کار قرار داد تا در اختیار غیرمسلمانان، به‌ویژه مسیحیانی که در مراسم پیاده‌روی اربعین حضور می‌یابند، قرار گیرد. همچنین ترجمه این اثر به چند زبان دیگر نیز در دست انتشار است. این کتاب سال گذشته از سوی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، به‌عنوان یکی از آثار برگزیده حوزه اربعین انتخاب شد و مورد تقدیر قرار گرفت. امسال نیز از پروفیسور کریس هیوئر برای حضور در همایش مشترک علمی ادیان و مذاهب که با همکاری مجمع جهانی اهل‌بیت (علیه السلام) و بنیاد بین‌المللی عاشورا برگزار می‌شود، دعوت شده است تا ضمن تجلیل از خدمات علمی‌ایشان، جایزه این اثر به وی اهدا شود. همچنین به دعوت شورای ادیان و مذاهب ستاد فرهنگی اربعین، در مراسم اربعین حسینی حضور خواهد یافت.

وی همه‌ساله در ایام محرم در مراکز علمی، دانشگاهی و مذهبی انگلستان درباره ابعاد جهانی شخصیت حضرت امام حسین (علیه السلام) و پیام عاشورا سخنرانی می‌کند و از چهره‌های فعال در معرفی این نهضت به مخاطبان غربی به‌شمار می‌آید. مطالعه این کتاب را به همه علاقه‌مندان، به‌ویژه پژوهشگران حوزه ادیان و گفت‌وگوی بین‌فرهنگی، توصیه می‌کنم. علاقه‌مندان می‌توانند این اثر را از انتشارات جامعةالمصطفی العالمیه تهیه کنند.

۳. آثار کشیش فرانکو جولیان گلی (Frank Julian Gelli)

او از کشیشان برجسته کلیسای انگلیکن (شاخه‌ای از

مسیحیت پروتستان) در انگلستان است که مسیر آشنایی

و دل‌باختگی خود به ساحت مقدس امام حسین (علیه السلام) را از

طریق هنر اصیل و آیینی «تعزیه» معرفی کرده است.

– کتاب «کربلای ماندگار؛ امام حسین (علیه السلام) و جهاد پایدار»

(Forever Karbala: Imam Husayn and the Enduring Conflict): (این کتاب با قلمی بسیار زیبا، عمیق و تأثیرگذار

به رشته تحریر درآمده است. نکته بسیار برجسته و شجاعانه

در خصوص این اثر، آن است که نویسنده کتاب خود را به

روح مطهر شهید مجاهد «شیخ باقر النمر» (روحانی برجسته

شیعه که مظلومانه در عربستان به شهادت رسید) تقدیم

کرده است. در همایشی که اخیراً با حمایت آقای سودانی،

نخست‌وزیر سابق عراق، به مناسبت افتتاح دفتر بنیاد

عاشورا در بغداد برگزار شد، افتخار میزبانی از این اندیشمند

مسیحی با مذهبی متفاوت، یعنی پروتستان را داشتیم.

ادامه د صفحه بعد

ادامه از صفحه قبل

در جریان این سفر، بنده شخصاً ایشان را در زیارت حرم‌های مطهر امام حسین، حضرت عباس و حضرت علی‌^{علیهم‌السلام} همراهی کردم و به پرسش‌های فراوان ایشان پاسخ می‌دادم. در آن فضای ملکوتی و معنوی، ایشان به‌شدت متأثر و دگرگون شد، بی‌اختیار اشک می‌ریخت و با تأثری عمیق می‌گفت: «من گمشده‌های خود را در اینجا پیدا کردم و روح حضرت مسیح و حضرت مریم‌^{علیهم‌السلام} را در اینجا احساس می‌کنم.»

بخش پنجم: سفر به واتیکان و دیدار وگفت‌وگو با عاشوراپژوه برجسته و پیکار مسیحی پروفوسور پاول کلوهسی

- گویا جناب‌عالی سفری هم به واتیکان برای دیدار با نویسندگان این آثار داشته‌اید. از جزئیات آن سفر و بازتاب‌هایش بفرمایید.

● بله، بنده از سوی بنیاد بین‌المللی عاشورا مأموریت یافتم تا به‌صورت رسمی برای تقدیر از پروفوسور کریستوفر کلوهسی و نیز دیدار با وزیر ادیان واتیکان و رئیس دیپارتمان گفت‌وگوی ادیان، کاردینال کوواکاد، به واتیکان سفر کنم. هماهنگی این سفر دشوار بود؛ اما سرانجام با ارسال دعوت‌نامه رسمی، استقبال گرم پروفوسور کلوهسی و پیگیری‌ها و حمایت‌های سفیر محترم جمهوری اسلامی ایران در واتیکان، حجت‌الاسلام والمسلمین مختاری، این سفر انجام شد.

پیش از این دیدار نیز از طریق فضای مجازی ارتباط مستمر و نزدیکی با ایشان و مرکز مطالعات اسلامی واتیکان داشتیم و از سخنرانی‌های مجازی ایشان در نشست‌ها و همایش‌های مختلف بهره‌مند می‌شدیم؛ اما این نخستین دیدار حضوری ما بود؛ دیداری که چند روز به‌طول انجامید و طی آن ساعت‌ها درباره آثار و پژوهش‌های ایشان در مرکز مطالعات اسلامی واتیکان به گفت‌وگوهای تخصصی پرداختیم. در این دیدار، با توجه به ارادت و تعلق خاطر عمیقی که از ایشان نسبت به حضرت اباعبدالله الحسین‌^{علیه‌السلام} سراغ داشتیم، هدایای متبرکی را از جمله «ترتیب مطهر امام حسین‌^{علیه‌السلام}» که از مسئولان مؤسسه تحقیقاتی «وارث الانبیاء‌^{علیهم‌السلام}» وابسته به آستان مقدس حسینی تهیه شده بود، به ایشان تقدیم کردم. هنگامی که این ترتب را به این دانشمند مسیحی اهدا کردم، به‌شدت متأثر شد و با احساسی عمیق گفت: «احساس می‌کنم با دریافت این ترتب، مزد معنوی سال‌ها تحقیق و پژوهش خود را از امام حسین‌^{علیه‌السلام} گرفته‌ام و خستگی سالیان دراز پژوهش از وجود رخت برسته است.»

در کتابخانه تخصصی ایشان در مرکز مطالعات اسلامی واتیکان، تقریباً هر کتابی که درباره امام حسین‌^{علیه‌السلام} به‌قلم نویسندگان شیعه، اهل‌سنت یا حتی اندیشمندان غیرمسلمان منتشر شده بود، وجود داشت. متأسفانه ما هنوز در ایران از چنین کتابخانه تخصصی و جامعی درباره امام حسین‌^{علیه‌السلام} برخوردار نیستیم.

از همین‌جا از محضر حضرت آیت‌الله اعرافی، مدیر محترم حوزه‌های علمیه، اعضای محترم شورای عالی حوزه، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و مجمع جهانی اهل‌بیت‌^{علیهم‌السلام} تقاضا کردم، با حمایت‌های علمی و اجرایی خود، زمینه ایجاد کتابخانه‌ای تخصصی، فراملی و مرجع در حوزه مطالعات عاشورا را فراهم کنند؛ کتابخانه‌ای که به‌صورت فیزیکی و دیجیتال، ضمن گردآوری همه آثار مرتبط با نهضت حسینی، بتواند پاسخگوی نیازهای پژوهشی و نیز پرسش‌ها و شبهات روزافزون مسلمانان و غیرمسلمانان درباره عاشورا باشد و در شأن حوزه علمیه قم و ایران اسلامی ایفای نقش کند.

متأسفانه ما در بنیاد بین‌المللی عاشورا، با وجود تلاش‌های فراوان، به‌دلیل کمبود فضای مناسب و محدودیت‌های مالی و امکانات اولیه، تاکنون موفق به تأسیس چنین کتابخانه تخصصی و جامعی، مشابه آنچه در واتیکان مشاهده کردم، نشده‌ایم. این کاستی، به‌گمان بنده، برای حوزه علمیه قم و مراکز علمی و تبلیغی جمهوری اسلامی ایران شایسته نیست و جبران آن، باید در شمار اولویت‌های فرهنگی و پژوهشی قرار گیرد. در گفت‌وگوهای مفصلی که با پروفوسور کلوهسی داشتم، دریافتم که برخی ارجاعات آثار ایشان به منابع دست دوم است و در برخی تحلیل‌ها و برداشت‌ها نیز، به‌دلیل دسترسی محدود به منابع اصل شیعی، کاستی‌هایی وجود دارد. خود ایشان با رویی گشاده و نگاهی علمی، پیشنهاد انجام پژوهش‌های مشترک را مطرح کرد و گفت: «آمادهم جلد دوم کتاب‌هایم درباره امام حسین، حضرت زینب، حضرت عباس و حضرت زهرا‌^{علیهم‌السلام} را با همکاری شما و صاحب‌نظران مورد تأیید بنیاد بین‌المللی عاشورا به‌صورت مشترک تألیف کنیم تا هم مستندات و روایت‌ها دقیق‌تر شود و هم این معارف با قلم و ادبیاتی که برای مخاطبان جهان مسیحیت قابل فهم است، عرضه گردد.»

به باور من، این پیشنهاد فرصتی ارزشمند برای گسترش همکاری‌های علمی با مرکز مطالعات اسلامی واتیکان و بستری کم‌نظیر برای معرفی معارف عاشورا، فرهنگ اربعین و مفاهیم مشترک انسانی و الهی‌متجلی در نهضت حسینی به جامعه جهانی است. از این رو، بار دیگر از محضر حضرت آیت‌الله اعرافی – که همواره نسبت به ایشان ارادت داشته و امیدوار به حمایت‌های راه‌گشای‌شان بوده‌ام، هرچند کمتر توفیق دیدار حضوری حاصل شده و بیشتر ارتباط ما در فضای مجازی بوده است– و نیز از ریاست محترم جامعه‌المصطفی العالمیه، حجت‌الاسلام والمسلمین عباسی، درخواست می‌کنم با حمایت‌های علمی، فرهنگی و اجرایی خود، زمینه تحقق این همکاری‌ها را فراهم آورند و

تبیین و نشر معارف عاشورا و معرفی اهداف والای قیام حضرت اباعبدالله الحسین‌^{علیه‌السلام} به مسلمانان و غیرمسلمانان را بخشی جدایی‌ناپذیر از مأموریت نهادهای حوزوی و بین‌المللی بدانند. در پایان، تنهایی‌توانم عرض کنم: «اللَّهُمَّ قَدْ بَلَغْتُ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ.» همچنین در این سفر، با وزیر ادیان واتیکان و معاونان ایشان، از جمله آقای پاول لاولر، نماینده پیشین واتیکان در ایران، در محل سفارت جمهوری اسلامی ایران دیدار، گفت‌وگو و رایزنی‌های مفصلی داشتم. وزیر ادیان واتیکان که شخصیتی هندی‌تبار است، به‌واسطه پیشینه فرهنگی خود، مفاهیم فرادینی را به‌خوبی درک می‌کرد و آشنایی اجمالی نیز با شخصیت امام حسین‌^{علیه‌السلام} و واقعه عاشورا داشت. در این دیدار، درباره ابعاد معنوی، اجتماعی و تمدنی نهضت عاشورا، حضور میلیون‌ی زائران در پیاده‌روی اربعین از پیروان ادیان الهی و آیین‌های گوناگون و نیز فعالیت‌ها و آثار عاشوراپژوهان مسیحی از مذاهب کاتولیک، پروتستان و ارتدوکس، همچنین اندیشمندان هندو و میزان ارادت و اهتمام آنان به شخصیت حضرت سیدالشهدا‌^{علیه‌السلام} سخن گفتم. این مطالب برای ایشان بسیار شگفت‌انگیز و تأمل‌برانگیز بود.

در ادامه، از وزیر ادیان واتیکان برای حضور در پیاده‌روی اربعین و نیز سفر به ایران دعوت کردم که ایشان در حضور سفیر محترم جمهوری اسلامی ایران، رسماً آمادگی خود را برای بررسی و پیگیری این دعوت اعلام کرد. در این دیدار، مجموعه‌ای از آثار علمی را که با دشواری فراوان، همراه خود به واتیکان برده بودم، به وزیر ادیان و نیز مرکز مطالعات اسلامی واتیکان اهدا کردم. هرچند بسیاری از این آثار هنوز به زبان انگلیسی ترجمه نشده‌اند و لازم است، هرچه سریع‌تر ترجمه‌ای دقیق و تخصصی از آن‌ها فراهم شود، اما تقدیم این آثار را گامی ضروری برای معرفی گفتمان عاشورا به مراکز علمی جهان می‌دانستم. از جمله این آثار می‌توان به کتاب «امام حسین‌^{علیه‌السلام}» اثر آیت‌الله‌العظمی صافی گلپایگانی‌^{رحم‌الله‌علیه}، کتاب «امام حسین‌^{علیه‌السلام}» اثر آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی، ترجمه انگلیسی «خلاصه دانشنامه امام حسین‌^{علیه‌السلام}» منتشرشده توسط دارالحديث، کتاب «روایت حکایت‌ها و فرمایشات حضرت عیسی‌^{علیه‌السلام} در قرآن و منابع روایی شیعه» تدوین و منتشرشده از سوی دارالحديث و نیز شماری از آثار بنیاد بین‌المللی عاشورا اشاره کرد.

به تصریح وزیر ادیان واتیکان، معاونان ایشان و مسئولان مرکز مطالعات اسلامی واتیکان، این نخستین هیأتی بود که به‌طور اختصاصی با هدف معرفی گفتمان عاشورا و اربعین و گفت‌وگو درباره ظرفیت‌های علمی و فرهنگی آن به واتیکان مراجعه و در این زمینه رایزنی کرده است.

پژوهشگران را به خود جلب کرده، ماجرای حضور حضرت مسلم بن عقیل‌^{علیه‌السلام} در خانه هانی‌بن عروه و خودداری ایشان از ترور پنهانی عبیدالله‌بن زیاد است. برخی از نویسندگان مسیحی در تحلیل این واقعه می‌نویسند: «مسلم خویشتن‌داری کرد؛ زیرا باور داشت برای دستیابی به هدفی مقدس، همچون استقرار حکومت امام حق، هرگز نمی‌توان از ابزارهای نامشروع، غیراخلاقی و ناجوانمردانه بهره گرفت.»

این نگاه، درسی بزرگ برای همه ماست؛ زیرا گاه دیده می‌شود، برخی، به‌ویژه در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، چنین می‌پندارند که اهداف مشروع، می‌تواند مقدمات نامشروع یا غیراخلاقی را توجیه کند؛ حال آنکه مکتب عاشورا دقیقاً نقطه مقابل این نگرش را به نمایش می‌گذارد و نشان می‌دهد که پاکی هدف، تنها با پاکی راه و شیوه تحقق آن، معنا می‌یابد.

سال‌ها پیش، در همایشی علمی در کشور سریلانکا با موضوع «قلمروهای اخلاقی اسلام و بودیسم»، به‌مناسبت حضور گسترده پیروان جامعه‌اسماعیلی طیبی (بهره) و برگزاری آیین‌های عاشورایی آنان در خیابان‌های کلمبو به رهبری مرحوم سیدنا طاهر سیف‌الدین، همین واقعه تاریخی حضرت مسلم بن عقیل‌^{علیه‌السلام} را در سخنرانی خود مطرح کردم و از منظر اخلاق اسلامی به تحلیل آن پرداختم. پس از پایان سخنرانی، یکی از رهبران برجسته یوآبی با شگفتی از جای برخاست و گفت: «این مسلم بن عقیل، یا شاگرد بودا بوده است یا استاد او!»

چنین بازخوردهایی به‌خوبی نشان می‌دهد که ارزش‌های اخلاقی نهفته در نهضت حسینی، محدود به یک دین، مذهب یا جغرافیا نیست؛ بلکه با وجدان اخلاقی انسان‌ها در هر فرهنگ و آیینی سخن می‌گوید. سراسر این نهضت گواه آن است که برای تحقق والاترین هدف الهی، یعنی هدایت انسان‌ها و پاسداری از حقیقت، هیچ‌گاه از گناه، ظلم، فریب یا بی‌اخلاقی بهره گرفته نشد. پیشوایان این مکتب، حتی در برابر سرسخت‌ترین دشمنان خود نیز از مرزهای اخلاق و عدالت عبور نکردند و همین ویژگی، عاشورا را به الگویی ماندگار و جهانی برای آزادگان تبدیل کرده است.

۲. الهیات رنج، صبر و شکیبایی: مفهوم «رنج مقدس» و تحمل سختی‌ها در راه خدا، از مهم‌ترین نقاط تلاقی و پیوند میان الهیات اسلامی و مسیحی به‌شمار می‌آید؛ از همین رو، عاشوراپژوهان مسیحی از هر سه شاخه اصلی مسیحیت؛ یعنی کاتولیک، پروتستان و ارتدوکس، در آثار خود به شباهت‌های این دو سنت دینی توجه ویژه‌ای نشان داده‌اند. آنان واقعه کربلا را تجلی بی‌بدیل صبر، استقامت، شکیبایی و رنج‌پذیری مؤمنانه در راه حق دانسته و اوج این فضایل را در شخصیت والای حضرت اباعبدالله الحسین، حضرت زینب کبری و حضرت ابوالفضل العباس‌^{علیهم‌السلام} تفسیر و تبیین کرده‌اند. همین رویکرد، زمینه‌ای برای تعمیق آشنایی اندیشمندان و پیروان مسیحیت با معارف عاشورا و آموزه‌های مکتب اسلام فراهم ساخته است.

در الهیات مسیحی نیز تحمل رنج عادلانه در راه حقیقت و پیوند آن با اراده الهی، جایگاهی قدسی و بسیار والا دارد. از این منظر، بسیاری از متفکران مسیحی، حماسه عاشورا را اعظم تجلی تاریخی این حقیقت می‌دانند و حضرت سیدالشهدا‌^{علیه‌السلام} را الهام‌بخش بزرگ ایستادگی، فداکاری، وفاداری به حقیقت و تسلیم آگاهانه در برابر مشیت الهی معرفی می‌کنند.

مطالعه آثار عاشوراپژوهان مسیحی نشان می‌دهد که بسیاری از آنان، با بیانی ادبی و لطیف، به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم، پیروان حضرت عیسی‌^{علیه‌السلام} به‌شمار می‌آورند. از آنان، با بیانی ادبی و لطیف، به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم، پیروان حضرت عیسی‌^{علیه‌السلام} را به تأسی از سیره امام حسین‌^{علیه‌السلام} در مبارزه با ظلم، دفاع از عدالت، پاسداری از کرامت انسانی و ایستادگی در برابر ستم فرامی‌خوانند. این امر نشان می‌دهد که پیام عاشورا، فراتر از مرزهای دینی و مذهبی، به‌عنوان الگویی جهانی از ایمان، آزادی و مقاومت اخلاقی، توانسته است با وجدان معنوی انسان معاصر ارتباط برقرار کند.

۳. عدالت و انصاف در برخورد با دشمن: رفتار بی‌بدیل و سرشار از مروت امام حسین‌^{علیه‌السلام} در مواجهه با سپاه تشنه‌کام خُزَین یزید ریاحی و سیراب‌کردن سپاهیان دشمن، حتی مرکب‌های آنان، شگفتی و تحسین عمیق پژوهشگران و نویسندگان غربی را برانگیخته است. این جلوه شوکهمند از رأفت، انصاف و کرامت انسانی در اوج کارزار، تصویری درخشان و بی‌نظیر از «اخلاق جنگ با دشمن» را در مکتب اهل‌بیت‌^{علیهم‌السلام} به نمایش می‌گذارد. این مفاهیم، خود می‌تواند سوزۀ فیلم‌ها، رمان‌ها و دیگر آثار هنری جذاب برای تبیین مکتب اخلاقی و معنوی اهل بیت‌^{علیهم‌السلام} باشد.

اندیشمندان منصف جهان نیز این سلوک قدسی

و انسانی را با وحشی‌گری‌های مدرن جبهه استکبار و رژیم صهیونیستی مقایسه می‌کنند؛ دنیایی که در آن، مدعیان حقوق بشر، بمب‌های چندلنی هدایت‌شونده را بر سر غیرنظامیان فرود می‌آورند و درنهایت بی‌رحمی، خانه‌های ساده رهبران را هدف حملات تروریستی قرار می‌دهند؛ همچون حمله ددمنشانه به بیت ساده رهبر معظم انقلاب، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای ـ قدس الله مضححه ـ که به شهادت مظلومانه ایشان، اعضای خانواده و همراهان‌شان انجامید. تقابل میان این خوی وحشیانه مدرن با رفتار سیدالشهدا‌^{علیه‌السلام} که حتی در برابر دشمن صف‌آراسته و در آستانه نبرد، از بذل آب و مدارای انسانی دریغ نمی‌ورزد، تفاوت بنیادین دو جهان‌بینی مادی و الهی را آشکار می‌سازد.

علاوه بر این، برخورد بزرگ‌منشانه و کریمانه امام با خُزَ پس از توبه و بازگشت او، بدون کوچک‌ترین سرزنش، مجازات یا تحمیل تاوان، عالی‌ترین الگوی عفو، گذشت و بازسازی هویت انسانی است. دنیای امروز که در چنبره رفتارهای انتقام‌جویانه، کینه‌توزانه و سلطه‌گرانه سیاستمداران غربی و سران صهیونیسم گرفتار آمده است، بیش از هر زمان دیگری به بازخوانی و تمسک به این منشور بی‌بدیل مدارا، عدالت و کرامت انسانی نیاز دارد. باید پیش از آنکه دیر شود، هنرمندان متعهد، ابعاد آشکار و پنهان این جنایت‌ها را در قالب گفت‌وگامی و دیالوگی قابل فهم برای مخاطب غربی به تصویر بکشند.

۴. مفهوم شهادت و جهاد به‌عنوان اوج عشق و بندگی: برخلاف تبلیغات فریب‌کارانه غربی که جهاد و شهادت را خشونت‌طلبی معرفی می‌کنند، اندیشمندانی چون جولیان گلی و کریس هیوئر تأکید می‌کنند که شهادت در کربلا، بالاترین تجلی عشق به خدا و توسعه عدالت است. آنان بر پارادوکس «پیروزی خون بر شمشیر» تمرکز کرده‌اند؛ اینکه چگونه شخصیتی در ظاهر شکست می‌خورد؛ اما با پذیرش شهادت مظلومانه و رعایت ارزش‌های اخلاقی، نظام سیاسی و اخلاقی باطل را برای همیشه محکوم و نابود می‌سازد.

پروفوسور فرانکو جولیان گلی، عاشوراپژوه مسیحی، در کتاب خود با عنوان «جهاد، شهادت و عشق؛ مفاهیمی که به‌درستی فهمیده نشدند»، به دفاع از این مفاهیم و بسط آن‌ها پرداخته و درباره وهب کلبی در همراهی با امام حسین‌^{علیه‌السلام} و نیز مقایسه شهادت و رنج‌های حضرت امام حسین و حضرت یحیی‌^{علیه‌السلام}، سخن گفته و تلاش کرده است، این مفاهیم را تبیین کند.

وی در خصوص حضرت زینب‌^{علیه‌السلام} نیز از پارادوکس و تناقض این حقیقت سخن می‌گوید که چگونه زنی با روحیات زنانه و ضعف ظاهری، به پیام‌رسان کربلا تبدیل می‌شود، غلبه گفتمان بر شمشیر را رقم می‌زند و خود را از جنگ‌افزار بی‌نیاز می‌کند. او در معرفی حضرت عباس‌^{علیه‌السلام}، ایشان را مصداق پارادوکسیکال شکوه در عین مظلومیت و نماد اخلاق قهرمانی و شجاعت در مواجهه با تقدیر مرگ حتمی، فراتر از مذهب، با حفظ کرامت انسانی در مسیر تحقق عدالت و وفاداری مطلق و بی‌قید و شرط به امام خویش، با وجود دریافت امان‌نامه از سوی دشمن، معرفی کرده است.

بخش هفتم: نگاه جهان عرب و آیین‌های شرقی به عاشورا

- وضعیت این پژوهش‌ها در جهان عرب و در میان پیروان آیین‌های شرقی (مانند هندو و بودا) چگونه‌است؟**

● در دنیای عرب، به‌دلیل زبان مشترک و نیز وقوع حادثه کربلا در عراق، این پیوندها بسیار عمیق‌تر است. جالب است بدانید بسیاری از نخستین مورخان واقعه کربلا از دانشمندان اهل‌سنت بوده‌اند؛ مانند طبری، ابن‌اثیر در «الکامل»، بلاذری در «انساب‌الاشراف»، ابن‌سعد در «الطبقات» و دینوری در «الالاخبارالطوال». همچنین شاعران مسیحی عرب بسیاری، در رثای امام حسین‌^{علیه‌السلام} و در ستایش عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی ایشان دیوان‌هایی سروده‌اند که اگر نام سراینده را از آن‌ها بردارید، گمان می‌کنید سروده یک شیعه خالص است. اخیراً یکی از دوستان دیپلمات خوش‌قلم و فاضل، کتابی با عنوان ««هم‌باوران» را رونمایی کرده است. این کتاب دربردارنده باورها و خاطرات نویسنده در قالب مصاحبه، گزارش و دیدار با برخی از نویسندگان مسیحی عرب‌زبان دوستدار اهل‌بیت‌^{علیهم‌السلام} است. آنتوان بارا، میشل کعدی، جرج جرداق و خانم هلیانه عطاء‌الله، شاعر سوری، از جمله شخصیت‌هایی هستند که در این کتاب معرفی شده‌اند. این اثر، در نوع خود، روایتی جذاب خواندنی از این دلدادگی‌ها و همدلی‌ها ارائه می‌کند.

از نویسندگان برجسته مسیحی عرب، می‌توان به این دو چهره برجسته اشاره کرد:

ادامه در صفحه بعد

ادامه از صفحه قبل

● **دکتر میشل گعدی** (تولد: ۱۹۴۴م): وی از دانشمندان برجسته مسیحی لبنان است که آثار ارزشمندی درباره امام حسین، امام سجاد و امام رضا ^{علیهم‌السلام} به رشته تحریر درآورده است. کتاب ایشان درباره امام حسین ^{علیهم‌السلام} اخیراً به زبان فارسی ترجمه و منتشر شده است. همچنین، بنا به درخواست بنیاد عاشورا، این اثر در حال ترجمه به زبان‌های انگلیسی و اسپانیایی است. دکتر گعدی اکنون در سال‌های کهنوت سن به‌سر می‌برد و یکی از آرزوهای بزرگ او، حضور و شرکت در راهپیمایی عظیم اربعین حسینی است.

● **آنتوان بارا** (زاده ۱۹۴۳م): نویسنده و روزنامه‌نگار مسیحی سوری‌تبار ساکن کویت است که کتاب معروف «حسین در اندیشه مسیحیت» و نیز کتابی درباره حضرت زینب ^{علیها} را به رشته تحریر درآورده است. هر دو اثر ایشان به فارسی ترجمه شده و خود وی نیز بارها به دعوت ما، به ایران و کربلا سفر کرده و به ایراد سخنرانی پرداخته است.

در دنیای هندوستان نیز محرم شاخص‌ترین نماد هویت اسلامی است. هندوها، بودایی‌ها و بسیاری از برادران اهل‌سنت برای ابراز ارادت و نشان‌دادن پیوند خود با فرهنگ عاشورا در مراسم عزاداری شرکت می‌کنند و به آن تبرک می‌جویند.

به‌طور مشخص، دانشمند برجسته هندی، «دهرمیندرناتھے شاستری» (Dharmendra Nath Shastri)، مجموعه‌ای از اشعار درباره اهل‌بیت و امام حسین ^{علیهم‌السلام} و عاشورا با عنوان «پیغمبر اور ع کی بارگاہ مین عقیدت کی پھول» نگاشته است. همچنین مقالاتی از جمله با عنوان «عزاداری حضرت امام حسین ^{علیهم‌السلام}؛ یک حرکت جهانی» دارد که به درخواست خود ایشان، آن را تجدید چاپ کردیم. در دیداری که حدود ۲۰ سال پیش در محل رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در دهلی با ایشان داشتم، می‌گفت: «من یک هندیو برهمن حسینی هستم و از کودکی در میان عزاداران و سینه‌زنی‌ها بزرگ شده‌ام.» همچنین می‌گفت: بسیاری از هم‌کیشان برهمن او نیز خود را «برهمن حسینی» می‌دانند و حاجت‌های خود را در ایام محرم از امام حسین، حضرت علی‌اصغر و حضرت عباس ^{علیهم‌السلام} طلب می‌کنند. او خاطرات، احساسات معنوی و دریافت‌های روحی خود را در قالب شعر بیان کرده است.

امثال ایشان در هند کم نیستند؛ افرادی که در مجالس عزاداری و همایش‌های علمی به ایراد سخنرانی می‌پردازند. حقیقتاً اگر کسی از دین و آیین این افراد آگاه نباشد و تنها دیوان اشعارشان را درباره امام حسین و اهل‌بیت ^{علیهم‌السلام} بخواند، به‌سختی می‌تواند تشخیص دهد که آنان مسلمان نیستند. پروفیسور دھر میندرناتھے که در سن ۹۰ سالگی با او دیدار داشتم، اخیراً به ایران هم آمد و با مقام معظم رهبری شهید ^{علیهم‌السلام} دیدار کرد. واقعاً عاشورا در هند فراتر از مرزهای مذهبی، در لایه‌های مختلف فرهنگی و اجتماعی نفوذ کرده است و بایداعتراف کرد، امام حسین ^{علیهم‌السلام} «باب‌الله‌الواسع» است.

بخش هشتم: پروژه‌های هنری و رسانه‌ای؛ فیلم‌سینمایی امام حسین ^{علیهم‌السلام}

● **بنیاد بین‌المللی عاشورا چه برنامه‌هایی برای استفاده از ابزار هنر و رسانه جهت انتقال این مفاهیم دارد؟**

● بدون شک هنر، رساترین، ماندگارترین و اثرگذارترین ابزار برای انتقال مفاهیم عمیق انسانی و دینی است؛ چنان‌که کشیش «جولیان گلی»، اندیشمند مسیحی، صراحتاً اذعان می‌کرد که آشنایی و دلدادگی‌اش به حماسه عاشورا، از مجرای تماشای هنر آیینی تعزیه شکل گرفته است. ما نیز در همین راستا، از بومی‌سازی هنر تعزیه در دانشگاه‌های غربی حمایت‌های جدی به‌عمل آورده‌ایم و هم‌اکنون گروه‌های نمایشی متعددی، تحت نظارت و هدایت بنیاد، این معارف عظیم را برای مخاطبان غیرمسلمان اجرا می‌کنند؛ هرچند معتقدیم هنوز تا رسیدن به نقطه‌ایده‌آل فاصله داریم. اما کلان‌پروژه و اقدام راهبردی ما در حوزه رسانه، نگارش فیلم‌نامه و تولید یک اثر سینمایی و مستند بین‌المللی در تراز اول، برای معرفی ابعاد شخصیتی و قیام مصلحانه امام حسین ^{علیهم‌السلام} به جوامع غیرمسلمان است. مبنای این اثر بر پایه ادبیات نوین بین‌المللی و باتکیه بر مفاهیم مشترک انسانی و فطری استوار است. خوشبختانه نویسندگان و سناریست‌های برجسته آثار فاخر و ماندگاری چون «مردان آنجلس» و «حضرت مریم ^{علیها}» با تمام توان پای کار این پروژه ایستاده‌اند و حضرت آیت‌الله اختیاری نیز با جدیت و حساسیت ویژه، مراحل پیشرفت آن را پیگیری می‌کنند.

نکته‌ای که به‌خاطر دارم، این است که چندین سال پیش، نویسنده فیلم‌نامه که از روحانیون ولایت، باتجربه و صاحب‌نظر هست، برایم نقل می‌کرد که

فیلم‌نامه را به امام شهید ^{علیهم‌السلام} ارائه کرده بود و معظم‌له نکات و دیدگاه‌های اصلاحی ارزشمند خود را به ایشان گوشزد کرده بودند. متأسفانه، با وجود همه این تمهیدات و تدابیر، این طرح به‌دلیل مشکلات مالی متوقف شده است.

بناست، اگر شرایط فراهم شود، در فرآیند تولید این اثر فاخر، از حضور و ظرفیت هنرمندان محبوب و مطرح کشورهای مختلف بهره گرفته شود. همچنین در بخش‌هایی از فیلم که نمایش چهره شخصیت‌های مقدس با چالش‌های فقهی روبه‌روست، از فناوری‌های نوین هوش مصنوعی استفاده شود تا چهره‌ها متناسب به شخص خاصی نباشد و قداست آن بزرگواران به‌طور کامل حفظ شود. زبان اصلی این اثر بین‌المللی نیز انگلیسی در نظر گرفته شده است تا بیشترین گستره مخاطبان جهانی را پوشش دهد.

از منظر اقتصادی نیز این طرح دارای توجیه کامل و سودآوری پایدار است؛ چراکه اگر تنها بخش کوچکی از زائران میلیونی حماسه عظیم اربعین حسینی، در بستر فضای مجازی و پلتفرم‌های بین‌المللی، با هزینه‌ای بسیار اندک به تماشای این فیلم بنشینند، تمام هزینه‌های کلان تولید آن در کوتاه‌ترین زمان ممکن بازخواهد گشت؛ از این‌رو، از تمامی سرمایه‌گذاران، خیرین فرهنگی و علاقه‌مندان به ساحت مقدس اهل‌بیت ^{علیهم‌السلام} دعوت می‌کنم تا در این پروژه بزرگ و تمدن‌ساز هنری سهیم شوند. هماهنگی‌های فراوانی در این زمینه انجام گرفته است و امیدواریم با فراهم شدن شرایط، این رخداد بزرگ فرهنگی و اثرگذار هرچه زودتر به مرحله اجرا و تولید برسد.

بخش نهم: خاطره دیدار با مقام معظم رهبری ^{علیهم‌السلام}
● **جناب استاد، در خلال گفت‌وگو به برخی از تألیفات عاشورایی خود اشاره کردید. شنیده‌ایم در دیدارهایی که با مقام معظم رهبری داشته‌اید، آثار پژوهشی شما نیز مورد توجه و تقدد ایشان قرار گرفته‌است. اگر صلاح بدانید، خوشحال می‌شویم خاطره‌ای از آن دیدارها و نگاه و رهنمودهای معظم‌له درباره این آثار را برای مخاطبان افق حوزه بیان بفرمایید.**

● بله، بنده مکرر، در ایام جنگ تحمیلی که مقام معظم رهبری ^{علیهم‌السلام}، به دفعات به‌صورت رسمی و غیررسمی، در سمت ریاست جمهوری به کردستان تشریف می‌آوردند، در جمع پیشمرگان کرد، علما و روحانیون اهل‌سنت، بازدید از یگان‌های رزم و در جمع فرماندهان و رزمندگان، به‌صورت عمومی و خصوصی، خدمت ایشان رسیدم. خاطرات ویژه‌ای از برخورد‌های ایشان با عزیزان اهل‌سنت، رزمندگان، فرماندهان و پیشمرگان کرد دارم که نقل آن‌ها مجال خود را می‌طلبد.

با این همه، این کتاب قریب به دو دهه قبل، اثری بی‌رقیب و تأثیرگذار بود. به‌ویژه آنکه شهرت خانوادگی بنده (درویشی) در کنار عنوان کتاب، شرایطی را فراهم آورده بود که برخی از عزیزان اهل‌سنت ایران و حتی افغانستان، هنگام تماس برای تهیه کتاب، تصور می‌کردند بنده از روحانیون صوفی اهل‌سنت هستم؛ از این‌رو، ضمن تشکر، درباره طریقت و مذهب بنده نیز سؤال می‌کردند. جالب‌تر آنکه، چون در دوران خدمت در کردستان، در میان دوستان اهل‌سنت، با بخشی از شهرت طلبگی‌ام، یعنی «اشرفی»، شناخته شده بودم، این تصور برای برخی از آنان تقویت شده بود. از برخی رفقای عزیز و روحانیون محترم اهل‌سنت می‌شنیدم که می‌گفتند: «یکی از درویش طریقتی اهل‌سنت کتابی درباره امام حسین ^{علیهم‌السلام} از منابع معتبر اهل‌سنت چاپ کرده‌است که خطبه‌خواندن و سخنرانی درباره امام حسین ^{علیهم‌السلام} را برای ما آسان کرده است.»

وقتی نیز در جمع صاحبان آثار و برگزارکنندگان سال امام حسین ^{علیهم‌السلام}، خدمت امام شهید ^{علیهم‌السلام} شرفیاب شدیم، عنوان کتاب و شهرت حقیر توجه ایشان را جلب کرد. معظم‌له درباره وجه تسمیه نام خانوادگی بنده و نیز طریقت‌های صوفی منتسب به اهل‌سنت سؤال فرمودند که عرض کردم: بنده طلبه‌ای شیعه هستم. ایشان نیز با تبسم، از تألیف این مجموعه اظهار خرسندی فرمودند و مورد تشویق قرار دادند. پس از آن، چندین نفر از فیلم‌نامه‌نویسان مطرح و صاحب‌اثر درباره قیام امام حسین ^{علیهم‌السلام}، به توصیه ایشان، از جمله برای نگارش فیلم‌نامه امام حسین ^{علیهم‌السلام} و موارد مشابه، برای مشاوره به بنده مراجعه کردند.

در نگارش کتاب «مسنداحمدبن اسحاق اشعری قمی» که مربوط به شیخ‌القمیین بود، نیز در جمع معذوراعضای کمیته علمی کنگره بزرگداشت این شخصیت بزرگ، خدمت آن رهبر شهید رسیدیم. ایشان از میان مجموعه آثار کنگره، کتاب «مسند احمدبن اسحاق اشعری قمی» را در دست گرفتند، توری کردند و با ابراز رضایت فراوان، تعبیر و مراحم ویژه‌ای داشتند که در پیام صوتی– تصویری ایشان به کنگره نیز منعکس گردید.

نقل به مضمون فرمودند: «این کتاب بسیار ارزشمند است و به ما کمک می‌کند تا با عصر میلاد موعود ^{صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم}، دوران ائمه ابن‌الرضا ^{علیهم‌السلام}، عصر غیبت صغری و کبری و احادیث مروی از جناب احمدبن اسحاق آشنا شویم.»

آیات عظام صافی گلپایگانی ^{رحمته‌الله‌علیه}، سبحانی و بزرگان دیگر نیز مراحم و عنایاتی نسبت به این مسند داشتند که در گزارش کنگره و فضای مجازی منعکس شده است. به هر ترتیب، رضایت حضرت آقا و مراجع معظم، موجب دلگرمی و تحمیل ناهمواری‌های مسیر اقدامات متفاوت شد و تاکنون افتان‌وخیزان در مسیر امام حسین ^{علیهم‌السلام} پایداری کرده‌ام. چند سالی است که در مسیر معرفی قیام امام حسین ^{علیهم‌السلام} به غیرمسلمانان فعالیت دارم و اکنون نیز با جناب‌عالی درباره «تجربه سیر تطور عاشوراپژوهی نویسندگان مسیحی و غیرمسلمانان در دنیا» گفت‌وگو می‌کنم.

در همین راستا و با توجه به افق‌های جدیدی که در عرصه عاشوراپژوهی غیرمسلمانان در سال‌های اخیر گشوده شده است، طرح تشرف اندیشمندان غیرمسلمان عاشوراپژوه به محضر رهبر معظم انقلاب ^{علیهم‌السلام} مطرح بود و جریان بود و روزشماری می‌کردیم که به‌زودی در ملاقات ایشان، از رهنمودهای راه‌گشا ودعای خیرایشان بهره‌گیریم؛ تا جایی که به برخی از نویسندگان مسیحی نیز وعده ملاقات داده بودم و آنان نیز بی‌صبِرانه پیگیر این دیدار بودند؛ اما متأسفانه با ضایعه جبران‌ناپذیر شهادت آن نادره دوران، از دعای خیرشان محروم ماندیم.

امیدواریم به‌زودی و با پیروزی جبهه مقاومت و ایران عزیز بر آمریکا و اسرائیل، از دعای خلف صالح ایشان، مقام معظم رهبری، حضرت آیت‌الله حاج سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و نیز رهنمودهای راه‌گشا و حمایت‌های معظم‌له، برای ادامه این مسیر تمدن‌ساز و تحقق مورد انتظار رهبر شهید بهره‌مند شویم.

بخش دهم: چشم‌انداز آینده وسخن‌پایانی
● **به‌عنوان سؤال آخر، چشم‌انداز این حرکت را چگونه می‌بینید و چه آثاری در دست ترجمه دارید؟**

● بنده، به‌عنوان خادم کوچک این آستان، به‌معنای حقیقی کلمه و با تمام وجود، به‌فرموده اعجازآزمیز، وحیانی و فراتاریخی پیامبر اعظم ^{صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم} که فرمودند: «حَسْبُنِیْ وَبَیْتِیْ وَآلُ مِنْ حُسَیْنٍ»، ایمان شهودی آورده‌ام. این حدیث شریف که از روایات متواتر و مورد اتفاق فریقین (شیعه و اهل‌سنت) است، حقیقتی زنده را فریاد می‌زند. معتقدم بخش

ویژه‌نامه عاشوراپژوهی در مسیحیت

دوم این روایت، یعنی «وَأَنَّ مِنْ حُسَیْنٍ»، امروز بیش از هر زمان دیگری در پهنه گیتی تجلی یافته است؛ بدین معنا که بقای حقیقت اسلام ناب محمدی و معرفی اصیل آن به پیروان سایر ادیان و مکاتب بزرگ جهان، از جمله مسیحیت، بودیسم، هندوئیسم و آیین جین، همگی از مسیر نورانی اباعبدالله الحسین ^{علیهم‌السلام} و دروازه تمدن‌ساز اربعین می‌گذرد. اربعین امروز، گفتمان‌ی فرادینی، انسان‌ساز و تمدن‌ساز است که به‌لطف الهی توانسته‌ایم، طنین معرفتی آن را تا قلب واتیکان به گوش نخبگان و رهبران جهان برسانیم.

شگفتی این پدیده به‌اندازه‌ای است که وقتی عظمت اربعین و ساختار کاملاً مردمی، خودجوش و تبرعی آن را برای وزیر ادیان واتیکان تشریح می‌کردم، آثار حیرت و شگفتی در چهره و کلام او کاملاً نمایان بود. این شگفتی منحصر به ایشان نیست، برای نمونه، یکی از نویسندگان و اندیشمندان مسیحی هلندی در مقاله‌ای با شگفتی نوشته بود:

«برای من، به‌عنوان یک انسان غربی، اصلاً قابل فهم و تحلیل عقلانی نیست که چگونه جمعیتی بالغ بر ۲۰ تا ۲۵ میلیون نفر، در یک بازه زمانی کوتاه، در شهری کوچک گرد هم می‌آیند، اسکان می‌یابند و به بهترین شکل ممکن پذیرایی می‌شوند. من حتی از منظر زیرساختی و زیست‌محیطی نیز نمی‌توانم درک کنم که مدیریت پسماند این جمعیت عظیم چگونه انجام می‌شود؛ گویی زمین کربلا دهان می‌گشاید، ناامالیات را در خود فرو می‌برد و در مقابل، سخاوتمندانه همه مواهب و نعمت‌های خود را به زائران هدیه می‌دهد؛ وگرنه با کدام فرمول مادی می‌توان این حجم از آب، غذا و خدمات رایگان را توجیه کرد؟». این‌ها تنها نمونه‌هایی از نگاه‌های شگفت‌زده، منصفانه و حقیقت‌جویانه نخبگان جهان نسبت به معجزه اربعین است.

امروز ما از مرحله نظریه‌پردازی عبور کرده و وارد مرحله عمل شده‌ایم. در حال حاضر، افزون بر آثار ارزشمندی که با همکاری «جامعةالمصطفی العالمیه» و «بنیاد بین‌المللی عاشورا» در شمارگان محدود منتشر شده‌اند و برای گسترش توزیع فیزیکی و دیجیتال آن‌ها برنامه‌ریزی کرده‌ایم، حدود پنج تا هشت عنوان کتاب ارزشمند دیگر از نویسندگان غیرمسلمان، اعم از مسیحی، هندو و بودایی که روایت‌هایی منصفانه، عمیق و مثبت از نهضت عاشورا ارائه کرده‌اند، در دست ترجمه و آماده‌سازی قرار دارد.

در این مسیر، شایسته‌است از تلاش دخترم، سرکار مهندس «زهرادرخشایی»، نیز یاد کنم. ترجمه اولیه و صوتی برخی از این آثار را ایشان با دقت و حوصله انجام داد و کتاب‌ها را به‌صورت صوتی برای بنده ترجمه کرد تا بتوانم شخصاً و به‌طور مستقیم از غنای علمی و محتوایی آن‌ها آگاهی یابم. پس از اطمینان از ارزش پژوهشی آثار، ترجمه نهایی به تیم‌های حرفه‌ای سپرده شد و در پایان، مفاهیم و اصطلاحات تخصصی زیر نظر بنده بازبینی علمی و ویرایش گردید تا از هرگونه انحراف مفهومی یا بازتولید روایت‌های نادرست و تحریف‌شده‌ای که متأسفانه در برخی منابع غربی درباره تشیع وجود دارد، پیشگیری شود. ما امروز بستر و زیرساخت این حرکت بزرگ را فراهم کرده‌ایم؛ اکنون نوبت آن است که اشخاص باانگیزه، نخبگان و نهادهای حقیقی و حقوقی علمی، همچون «دانشگاه «دانشگاه جهانی اهل‌بیت ^{علیهم‌السلام}»، «دانشگاه باقرالعلوم ^{علیهم‌السلام}»، «جامعةالمصطفی العالمیه» و «حوزه‌های علمیه»، به میدان بیایند و نقش‌آفرینی کنند.

در همین راستا، امیدواریم با استمرار حمایت‌های مخلصانه و مسئولانه معاونت محترم بین‌الملل جامعةالمصطفی، به‌ویژه جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر قنبری، نماینده محترم ریاست جامعةالمصطفی در هیئت‌مدیره بنیاد بین‌المللی عاشورا و نیز جناب آقای دکتر کوهساری، معاون محترم بین‌الملل مدیریت حوزه‌های علمیه که در همایش اخیر عراق نیز همراه و یاور ما بودند، بتوانیم دوره‌ها و کارگاه‌های مشترک مهارت‌آموزی تعزیه را در مسیر بومی‌سازی و تصحیح نسخ آن، به‌عنوان یکی از مؤثرترین شیوه‌های تبیین و گسترش معارف عاشورا در غرب و دیگر کشورهای جهان، برگزار کنیم. همچنین در نظر داریم دوره‌های آموزشی مهارت‌افزایی و ارتقای بنیه علمی خطبا، مادحان، مدیران مراکز حسینی، مواکب و هیئت‌ها را در عرصه بین‌الملل آغاز کنیم.

همچنین، بر اساس تفاهم‌نامه‌های منعقدشده با جامعةالمصطفی العالمیه و برخی دیگر از مراکز علمی مرتبط، امیدواریم با مساعدشدن شرایط امنیتی کشور، عاشوراپژوهان برجسته غیرمسلمانی را که پیش‌تر از آنان نام بردم، در قالب فرصت‌های مطالعاتی به ایران دعوت کنیم تا ضمن آشنایی عمیق‌تر با مکتب اهل‌بیت ^{علیهم‌السلام}، زمینه ارتقای بنیه معرفتی آنان و شکل‌گیری پژوهش‌های مشترک علمی فراهم شود.

بی‌تردید، معرفی حضرت سیدالشهدا ^{علیهم‌السلام} به‌عنوان مصلح کل به جهان غیرمسلمان، در حقیقت مقدمه و کلیدواژه معرفی منجی موعود ^{صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم} است و این اقدامات علمی، فرهنگی و بین‌المللی، گامی عملی و زمینه‌ساز برای ظهور مصلح کل و منجی بشریت، حضرت بقیةالله‌الأعظم (ارواحنا فداه) خواهد بود.

در پایان، از تلاش‌های هوشمندانه، مسئولانه ودغدغه‌مندانه دست‌اندرکاران و تحریریه محترم هفته‌نامه «افق حوزه» که همواره با نگاهی راهبردی به انعکاس دستاوردهای علمی، بین‌المللی و تمدنی حوزه‌های علمیه می‌پردازند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم و برای همه آنان از خداوند متعال توفیق روزافزون مسئلت دارم.

گفت‌وگو و تنظیم: حمید کرمی